

Mirjana Škunca

JAKOV GOTOVAC I SPLIT (II)*

UDK: 78.071: 929 Gotovac, J.
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 2. XI 1995.

Mirjana Škunca
21000 Split, HR
Ulica kralja Zvonimira 75

Jakov Gotovac (1895. - 1982.) i Split povezani su neposrednim i posrednim vezama. Neposredna povezanost trajala je od njegova rođenja do 1922., kada je napustio Split kao stalno boravište, a druga, sljedećih 60 godina, do smrti, nastavljajući se i dalje jer je Gotovčeva glazba ostala bitna sastavnica splitskoga glazbenog života sve do danas.

U prvom razdoblju Gotovac od Splita prima, a u drugome mu daje. U prvom on u rodnom gradu i zavičaju oblikuje svoju ljudsku i umjetničku osobnost pod utjecajem njegova društveno-političkog i kulturnog te glazbenog ozračja, a u drugom osobnom prisutnošću ili samo svojom glazbom tu sredinu svoga djetinjstva i mladosti na više načina potiče i obogaćuje.

Veze Jakova Gotovca s rodnim krajem nedvojbene su, raznovrsne i duboke. "Ja mislim da svaki čovjek, a tako i umjetnik, nosi u sebi sve karakteristike kraja, života i načina mišljenja gdje se rodio i odgojio. Ako sam ja po porijeklu dinarac, ne znam zašto ne bih u svojim umjetničkim manifestacijama dao maha značajkama koje sam sa sobom donio na svijet i usisao u sredini gdje sam proveo mladost", izjavio je Gotovac u jednoj od brojnih prilika u kojima je sam o tome glasno razmišljao.¹⁾

No ako se izuzme ova, čovjeku urođena, duboka povezanost sa zavičajem, koja često i nesvjesno daje pečat njegovoj ljudskoj i stvaralačkoj fizionomiji, životnom putu pa i rezultatima djelovanja, veza između Gotovca i Splita može se promatrati i procjenjivati u dvjema relacijama. To je, najprije, neposredna povezanost u vrijeme kad je Gotovac u Splitu boravio,²⁾ a, potom, posredna veza, koju je, napuštajući ga kao stalno boravište, zadržao s tim gradom putem svoje glazbe koja se u njemu izvodila ili samo tiskom registrirala. U prvoj je vezi Gotovac primao, a u drugoj davao. Prva je, uglavnom, trajala samo dvadesetak prvih godina (1895.-1922.) njegova dugog životnog i radnog vijeka, a druga, ispuniвши sva preostala desetljeća Gotovčeva života, traje i nakon njegove smrti (1982.), sve do danas, a svi su izgledi da će potrajati i dalje.

Neposredna veza Jakova Gotovca sa Splitom najvećim dijelom i nije rezultat njegova izbora. Našao se u njemu rođenjem, a kad ga je jednom napustio kao stalno boravište, postupno je sve rjeđe i katkad bez osobita oduševljenja u nj svraćao. "Pa ja sam davno otišao iz Dalmacije ... a nakon toga navraćao sam ljeti ranije,"³⁾ prebiraio je jednom prilikom po sjećanjima, da bi u jednom trenutku bio sasvim precizan izjavivši: "Iako sam Splićanin, nekako sam privrženiji Zadru."⁴⁾

Porijskom iz Dalmatinske zagore, Gotovac je rođen u Splitu (11. listopada 1895.), u samoj gradskoj jezgri, u sjeni Dioklecijanove palače,⁵⁾ gdje mu je otac, gorštak iz Vinova Gornjeg, prihodiima svoje trgovinice prehranbenom robom i prirodima sa zavičajnih polja i vinograda stekao, kao mali trgovac, stanoviti imetak i omogućio Jakovu mirno i bezbrižno djetinjstvo, sve dok dječak nije otkrio svoju sklonost prema glazbi. Na pojavu te sklonosti i na njezino jačanje roditelji nisu utjecali naročito poticajno. "Otac mi je bio ne samo amuzikaln nego i veliki protivnik muzike", sjeća se kasnije Gotovac. "A majka, koliko se sjećam, bila je onako nježne naravi i vjerojatno je pjevušila. Vjerojatno ja tu umjetničku narav imam od majke koja je bila jako senzibilna."⁶⁾ Ali ni ona nije znala ni narodnih pjesama, iako joj je otac Nikola Čezo bio čuveni guslar u svome kraju, Muću. Sa sličnim se poteškoćama u obližnjem susjedstvu susretao i Gotovčev vršnjak i drug još iz pučkoškolskih klupa, Ivo Tijardović (1895.-1976.), jer ni u njegovoj obitelji nisu imali razumijevanja za muziku. "Nije ga ni moglo biti", prokomentirao je kasnije Gotovac te okolnosti. "Ono je bilo austrijsko doba kad se smatralo umjetnika vucibatinom... Muzikant je bio nitko i ništa."⁷⁾ Prilike izvan kruga splitskih ogranaaka obitelji Gotovac i Tijardović u gradu nisu bile tako nenaklonjene glazbi i glazbenicima, iako je i tu još uvijek bila jaka tradicija shvaćanja kako je bavljenje glazbom u dokolici - diletantski - plemenita, dobrodošla i hvalevrijedna rabota, za razliku od glazbe kao poziva, što se smatralo nesigurnom i neozbiljnom osnovom egzistencije uopće, a pogotovo u vlastitoj sredini. No Split pri kraju prošloga stoljeća - "sredina koja je uz novo što se bilo već rodilo, još u sebi nosila mnoge sedimente što su prošli vijekovi bili u njoj naslagali"⁸⁾ - već je raspolagao snagama i žarištima u kojima je sjeme (glazbene) darovitosti moglo naći plodno tlo barem u početnoj fazi svoga buđenja i razvoja. To je očito i u Gotovčevu slučaju, i to više nego što se iz do sada objavljenih činjenica moglo zaključiti.⁹⁾

Sa stanovništvom u brzom porastu (od oko 16.000 krajem stoljeća do oko 26.000 pred Prvi svjetski rat), neravnomjerno raspoređenim u gradskoj jezgri i četiri glavninom težačka varoša, Split se i u prijelaznim desetljećima između XIX. i XX. stoljeća borio s mnoštvom političkih i gospodarskih problema, zapostavljen i zaboravljen na egzotičnom rubu Austro-Ugarske, nastojeći se afirmacijom naprednog narodnjaštva na svim područjima življenja i djelovanja oduprijeti i suprotstaviti zaostacima talijanaštva i navali germanizacije. Desetljeća nastojanja pod 1882. g. ponarođenom općinskom upravom davala

su već značajne rezultate. Sve intenzivnija izgradnja¹⁰⁾ i prostorni rast grada u prijelaznim desetljećima - čemu su pridonijeli i novi gospodarski činioци kao što su počeci industrije, jača uloga gradske luke u trgovačkom prometu, rekonstrukcija cesta i dugo očekivana gradnja željezničke pruge - pretvaraju postupno Split u centar širega gravitacijskog područja s izraženom potrebom odgovarajuće, a to je, u usporedbi s dotadašnjom situacijom, značilo bogatije i kvalitetnije kulturne nadgradnje, i to domaćih, hrvatskih, južnoslavenskih i slavenskih obilježja. Nastupalo je "razdoblje koje u stvari označava početak moderne umjetnosti na dalmatinskom tlu, izrazit porast kvaliteta i novu klimu koja je u umjetničkim zbivanjima nastala kao posljedica velikog narodnog pokreta",¹¹⁾ jednako pogodna utjecaja u domeni likovnog, literarnog i glazbenog umjetničkog izraza.

Od osamdesetih godina kavane i izlozi splitskih trgovaca ili radionice darovitih obrtnika pretvarat će se češće i spremnije, povremeno, u izložbene salone splitskih likovnih umjetnika, da bi im se postupno počela otvarati i vrata reprezentativnih gradskih prostora. Daroviti avorist Šimun Carrara (1864.-1933.), primjerice, izlaže svoja djela 1890. g. u izlogu N. Ševeljevića¹²⁾ na Gospodskom trgu,¹³⁾ tom "salonu" splitskih umjetnika s kraja XIX. i početka XX. stoljeća,¹⁴⁾ godine 1900. u kavani *Troccoli*¹⁵⁾ na istome trgu, a 1905. u Arheološkome muzeju.¹⁶⁾ God. 1896. pojavit će se u Ševeljevićevu "salonu" i prva platna Emanuela Vodovića (1870.-1953.), a 1901. Vidović će svoja djela izložiti u reprezentativnom gradskom prostoru - foyeru Općinskoga kazališta.¹⁷⁾ Splitski soboslikar i slikar amater Belotti u svojoj je radionici u palači *Agubio* držao stalnu izložbu svojih portreta splitskih pučana, zajedno sa svojim grafikama i uzorcima za ornamentalnu dekoraciju.¹⁸⁾ Mladi Ivan Meštrović (1883.-1960.) i Toma Rosandić (1878.-1958.) ulaze u svijet kiparstva u klesarskoj radionici Pavla Bilinića.¹⁸⁾ Split će 1884.-1885. privući i, tada već uglednoga, Vlaha Bukovca (1855.-1922.), koji je tom prilikom bio izvanredno primljen, dobio brojne narudžbe, izradio neka od najljepših djela svoje ranije faze (*Mladi violinist, Djeca obitelji Katalinić*)¹⁹⁾ i imao prvi samostalni izložbeni nastup.²⁰⁾ Gotovo istodobno iz Splita će krenuti raznovrsnim umjetničkim stazama u svijet nekoliko mladih: Vidović na studij u Veneciju (1887.), Josip Hatze (1879.-1959.) na konzervatorij u Pesaro (1898.), Meštrović u Beč (1900.).

Jakov Gotovac

Broj umjetnika koji su u narednim desetljećima vezali svoje djelovanje uz Split nije bio velik, ali su zajednička nastojanja onih malobrojnih prisutnih pokrenula zbivanja od dalekosežna značenja, započevši na pragu stoljeća pravi kulturni preporod.²¹⁾ Poput *Društva hrvatskih umjetnika* u Zagrebu (1898.) njegov je nosilac ovdje bio *Književno-umjetnički klub* osnovan unutar društva *Slavjanski napredak*²²⁾ u Splitu 1900. g. u kojemu su se, oko već uglednog Ive Vojnovića (1857.-1929.) okupljali i javno istupali mlađi i mladi umjetnici različitih profila: pjesnici i književnici Ante Tresić-Pavičić (1867.-1949.), Vladimir Nazor (1876.-1949.), Milan Begović (1876.-1948.), Dinko Šimunović (1873.-1932.), Milan Marjanović (1879.-1955.), Božo Lovrić (1881.-1953.) Josip Kosor (1879.-1961.), Rikard Katalinić Jeretov (1870.-1950.), zatim likovni kritičari, slikari Emanuel Vidović, Josip Lalić (1867.-1953.), Ante Katunarić (1877.-1935.), Virgil Meneghello Dinčić (1876.-1944.), kipari Meštrović, Rosandić, Branislav Dešković (1885.-1939.) te glazbenik Hatze. Inicijative su brojne i raznolike. Slikari Katunarić, Vidović i Meneghello Dinčić na svoj su način karikaturom komentirali stvarnost kao urednici splitskoga humorističkog lista *Duje Balavac*, koji je izlazio sve do Prvoga svjetskoga rata i bio vrlo omiljen u cijeloj Dalmaciji. Ista je trojka u jesen 1908.g., u povodu obilježavanja 25. godišnjice obnove zvonika splitske katedrale, organizirala i postavila u prostoru netom sagrađenoga Hrvatskog doma, koji je u secesijskom stilu projektirao splitski arhitekt Kamilo Tončić (1878.-1961.), veliku *Prvu dalmatinsku umjetničku izložbu*, na kojoj su se pred splitskom publikom pojavili, uz već postarijega, prošlosti vjernog, Ivana Rendića (1848.-1932.) te akademskog realista Bukovca i Celestina Medovića (1857.-1920.), još i umjetnici mlade generacije novih umjetničkih i političkih ciljeva kao što su, osim Vidovića, još Rosandić i Mirko Rački (1879.-1983.), Meštrović ili Dešković.²³⁾ Cilj im je bio kulturne i političke prirode: htjeli su na toj zajedničkoj izložbi okupiti barem sve razasute dalmatinske umjetnike i dokazati da "u Dalmaciji ne postoji samo ona stara umjetnost koju je svijet poznao kao rimsku i mletačku, već i suvremena hrvatska umjetnost".²⁴⁾ Poneseni zanosom susreta i zajedničkom težnjom da svojim umjetničkim djelovanjem pridonesu svome narodu u njegovoj borbi za političku i kulturnu autonomiju, oni su već u prosincu iste godine osnovali umjetničko društvo *Medulić*, koje je svojim djelovanjem odigralo važnu ulogu u daljnjem razvoju naše umjetnosti, a kojemu su idejni vođe i duša bili Vidović i Meštrović.

U organizacijskom odboru splitske izložbe bili su aktivno uključeni i književnici Begović i Vinko Lozovina (1876.-1942.) te glazbenik Hatze, što ukazuje na jednodušnost polazišta i usmjerenosti njihovih autora. Kao što su u tom krugu mladih Vidović kistom, a Meštrović, Rosandić i Dešković skulptorskim dljetom ostvarivali svoje mladenačke zanose, tako su u njemu čitali svoja djela Vojnović, Nazor, Begović i Kosor, a Hatze je solo popijevkama

zaodijevao poetsku misao svojih drugova glazbom. Svoja su razmišljanja provjeravali i zamisli kalili u živim diskusijama, poletno, mediteranski temperamentno, pri šetnjama gradom ili na sastancima u kavanama među kojima su oni u kavani *Troccoli* bili prava atrakcija. Prerastali su sredinu u kojoj su živjeli i sazrijevali. Nije stoga čudno što su se dojmili i njemačkog književnika Hermana Bahra (1863.-1934.) kad ih je susreo u toj kavani prilikom svojega boravka u Splitu 1912.g., pa ih je poslije ovjekovječio u svojim zapisima sjećajući se: "Vani je orijent u svim bojama ali unutra je Quartier latin s dugim kosama, lepršavim kravatama i galamom dugih govora bez oduška. To su mladi slikari koji su ovdje kod Dioklecijana etablirali svoj Boul Mich."²⁵⁾

Premda se borba s talijanskim i protalijanskim elementom nastavlja, nakon pobjede narodnjaka i postupnom afirmacijom narodnog jezika u javnom životu stvorena je u Dalmaciji, posebno u Splitu, povoljnija klima i za sve brojnije oblike upoznavanja i njegovanja književnosti. Još u ljeto 1888. g. ostvarena je prva kazališna veza sa Zagrebom, kad su istaknuti članovi zagrebačke drame Andrija Fijan i Adam Mandrović održali u dvorani društva *Slavjanski napredak* svoje "dramatično čitanje" uz iznimno veliko zanimanje građana.²⁶⁾ U proljeće 1893. otvara se novosagrađeno Općinsko kazalište, a zatim u 27 večeri trijumfira na njegovoj sceni dramski ansambl Narodnoga zemaljskog kazališta u Zagrebu, dokazujući i zorno mogućnost i vrijednost kazališnoga dramskog izraza na hrvatskom jeziku. Godine 1897.-1898. Tresić-Pavičić izdaje u Splitu časopis *Novi vijek*. Godine 1900. Begović, tada mladi suplent splitske gimnazije, skriven još pod pseudonimom Xeres de la Maraja, objavljuje svoj kliktaj životne radosti u zbirci pjesama *Knjiga Boccadoro* kojom počinje moderna dalmatinska poezija, a izlazi i knjiga pripovijedaka Iva Čipika *Sa jadranskih obala*, koja znači afirmaciju dalmatinske regionalne književnosti. U jesen godine 1901. u Splitu je uz sudjelovanje članova *Književno-umjetničkog kluba* svečano proslavljena 400. obljetnica književnosti na hrvatskome jeziku začeta u pjesničkom opusu Marka Marulića (1450.-1524.).²⁸⁾ Svečano obilježena i u Zagrebu, ta je obljetnica bila značajna manifestacija, koju je vlast osporavala te svim silama osujećivala kulturno i političko jedinstvo Dalmacije i Hrvatske. Početkom rujna godine 1903. narodnjački Split podsjeća obilježavanjem 40. obljetnice smrti na svojega pjesnika Luku Botića (1830.-1863.).²⁹⁾ Dvije godine kasnije bit će mu otkriven i spomenik, poprsje koje je izradio mladi Meštrović.³⁰⁾

Glasila na narodnom jeziku s književnim priložima i informacijama,³¹⁾ sve bogatiji i raznovrsniji književni fond na narodnom jeziku koji su nudile knjižnice narodnjačkih društava *Slavjanske narodne čitaonice*³²⁾ i *Slavjanskog napretka*, izvedbe splitskih dramskih diletanata i prvih profesionalnih dramskih grupa, a pogotovo mogućnost pozivanja uglednih dramskih umjetnika i umjetničkih ansambala na gostovanje u novo Općinsko kazalište,³³⁾ pridonijeli su demokratizaciji čitalačke i kazališne publike, te njezinoj boljoj i široj obaviještenosti, s jedne strane, a, s druge, sve je to ohrabrialo i poticalo

domaći stvaralački potencijal i pomoglo stvaranju pouzdanijih kriterija vrednovanja sve obilnije i raznovrsnije ponude.

Glazba je u Splitu u ovim prijelaznim desetljećima također stalno prisutan i aktivan sudionik zbivanja. S još veoma izraženom propagandnom zadaćom, bilo da se radi o glazbenoj produkciji ili reprodukciji, ona i u splitskoj sredini u svim oblicima postojanja pokazuje pozitivan pomak, prepoznatljiv u njegovanju i podizanju kvalitete izvođenja i obrazovanja, kao i u odabiranju repertoara. Zahvaljujući općem preobražaju nakon pobjede narodnjaka te skromne ali dragocjene zasade malobrojnih marljivih profesionalaca i požrtvovnih glazbenih diletanata tijekom prethodnog, preporodnog razdoblja,³⁴⁾ sazrijevaju sada uvjeti - duhovna atmosfera i profesionalna osnova - koji će glazbeničkom pozivu napokon izboriti važnost i ugled u društvu, privući nove darovite poklonike u redove glazbenih izvođača diletanata i profesionalaca, a one najdarovitije i najupornije uputiti stazama stvaralaštva.

U vrijeme, dakle, u kojemu je Gotovac otkrivao glazbu kao područje svojih sklonosti, sposobnosti i interesa, Split je živio šarolikim glazbenim životom.³⁵⁾ Glazba je izvan njegove roditeljske kuće odjekivala doslovno odasvud pa dječaku nije bilo teško susresti se s njom. Zvonjava s tornjeva brojnih crkava ili samostanskih kapelica³⁶⁾ katkad je i suviše učestalo i zaglušno preplavljivala grad. Folklorna tradicija³⁸⁾ tu je živjela u obliku spontane pučke pjesme ribara i težaka po kaletama i sjenovitim zakucima, pod lukovima drevne palače i malim gostionicama poput one *Mosorskoj vili* Mate Tijardovića, ili u obliku živopisnoga nadmetanja bratima u ophodima brojnih gradskih bratovština,³⁹⁾ ali i u narodnim kolima i u pjevanju uz zvuk gusala na sajmovima⁴⁰⁾ i naricanju narikača u pogrebnoj povorci koja se tromo kretala prema starom groblju na Sustipanu.⁴¹⁾ Put do umjetničke glazbe vodio je preko originalnih skladbi ili češće preko raznolikih prilagodbi tada suvremenoga talijanskog, francuskog i njemačkog, a kasnije i slavenškog opernog i koncertantnog repertoara, koje su izvodili na promenadnim koncertima gradski instrumentalni sastavi *Narodna glazba* ili konkurentska autonomaška *Banda cittadina*, na Gospodskom trgu, Trgu prokurativa,⁴²⁾ na obali, u gradskom perivoju ili na Marjanu.⁴³⁾ Drugi je put do umjetničke glazbe bila glazba koju su u slikovitim procesijama⁴⁴⁾ ili prigodom svečanih blagdanskih bogoslužja staroslavenske ili latinske provenijencije pripremali i izvodili, u katedrali⁴⁵⁾ i drugim splitskim crkvama, mjesni orguljaši, uz veće ili manje sudjelovanje pučkih pjevača ili glazbenih diletanata pjevača i instrumentalista. I splitske kavane bile su mjesta muziciranja. Najstarija među njima, već spomenuta kavana L. Troccolijska na Gospodskom trgu, u svojoj je raskošnoj dvorani *Grande Orfeo* ugošćavala čak operne i operetne družine. Njoj se pridružila i kavana Š. Tociljska na Novoj obali, u kojoj je osim dramskih družina nastupio i ruski zbor Nadina Slavjanski, a privlačili su i često lascivni programi tzv. "café chantant" kakove strane zabavljačke grupe mješovitog pjevačko-plesačko-instrumentalnog sastava, ili diskretno muziciranje prim-

jerice "Damen Kapele" Poldi Wratil. Slijedili su ih skromnije, ali u sve većem broju, novi lokali u gradu i pogotovo oni na obali, koji su, često u nelojalnoj konkurenciji, pozivali šetače na rasonodu uz ležerne zvuke, među kojima su se, uz već navedeno, mogli razabrati i zvuci ciganske kapele te zbor a mandolina ili tamburica, kao i klapska pjesma.⁴⁶⁾

Kad mu je za nastavak školovanja otac između raspoloživih splitskih srednjih škola odabrao kao budućem pravniku klasičnu gimnaziju, Gotovčevi su vidici vjerojatno obuhvatili i ona glazbena zbivanja koja su se odvijala u brojnim splitskim društvima i u najreprezentativnijem gradskom prostoru za okupljanje ljubitelja glazbe - Općinskom kazalištu. Mađu gradskim društvima - kojih je broj bio opterećujuće visok⁴⁷⁾ zbog toga što su se u uvjetima političkog nadmetanja, strančarenja i društvenih predrasuda istovrsna društva osnivala u dvije, pa čak i više suparničkih varijanata, računajući odreda na priloge građana - preživjela su iz preporodnog razdoblja autonomaški *Gabinetto di lettura* (1861.), a u narodnjaka *Slavjanska narodna čitaonica* (1862.) i *Slavjanski napredak* (1873.). Zaokupljena uglavnom radom na propagiranju svojih stranačkih načela i programa te aktivnostima prosvjeđivanja i nacionalnog osvješćivanja, ona su sada u pogledu glazbene djelatnosti zadržala ulogu posrednika ili domaćina glazbenih priredaba. Veće značenje za glazbeni život Splita imala su, od osamdesetih godina nadalje, njegova glazbena društva. Krajem godine 1881. bilo je utemeljeno, prividno neutralno, ali zapravo protalijanski orijentirano, društvo *Società filarmonica di Spalato*,⁴⁸⁾ koje će 1909. zamijeniti novo društvo *Società corale*.⁴⁹⁾ Narodnjaci su godine 1884. osnovali *Pjevačko društvo "Zvonimir"*,⁵⁰⁾ koje je uskoro unatoč materijalnim i kadrovskim poteškoćama te nedostatku odgovarajuće literature, postalo ne samo najpopularnije mjesto raznih oblika zajedničkog muziciranja Splićana nego i mjesto njihova glazbenog obrazovanja, a svojim je izvedbama, posebno zborne glazbe,⁵¹⁾ značajno obogaćivalo glazbeni život grada te povoljno utjecalo na formiranje dobrog glazbenog ukusa i navika svoje šire sredine.⁵²⁾ Glazba se na razne načine i za razne potrebe podučavala i u drugim društvima i spomenutim gradskim instrumentalnim ansamblima. Glazbenom su se podukom bavili privatno i talijanski glazbeni profesionalci koji su tada boravili u Splitu: Eligio Bonamici (1847.-1915.), dugogodišnji orguljaš katedrale i učitelj pjevanja, te Salvatore Strino (?-?), učitelj i voditelj društva *Società filarmonica di Spalato*. Osnutkom *Pjevačkog društva "Zvonimir"* znatno se povećavaju mogućnosti učenja glazbe u Splitu, zaslugom njegovih učitelja, koji su gotovo odreda podukom glazbe u svojim privatnim školama dopunjavali inače skromnu materijalnu naknadu za svoj rad u Društvu. Njihovom pojavom glazbeni život Splita počinje i glazbenom podukom manje ovisiti o prisutnosti stranih - uglavnom talijanskih - glazbenika, pogotovo što se tu osim primjerice Franje Serafina Vilhara (1852.-1928.), Vjekoslava Rosenberga Ružića (1870.-1954.) ili Nikole Fallera (1862.-1938.), koji su u Splitu proveli samo po nekoliko godina, pojavljuju, odgajaju i nakon školovanja preuzimaju inicijativu Spli-

ćani. Prvi su među njima violinist, skladatelj i učitelj gudačkih instrumenata Armando Meneghello Dinčić (1873.-1925.)⁵³⁾ te skladatelj, dirigent, učitelj pjevanja i pijanist-pratilac Josip Hatze⁵⁴⁾ koji, otkriveni u "*Zvonimiru*" i poslije glazbenog studija u Italiji, djeluju u Splitu i tu postaju u prijelaznim desetljećima središnje glazbene ličnosti, olakšavajući i pomažući stasanje drugih i mlađih, između kojih će se već u sljedećoj generaciji izdvojiti neki budući poznati glazbenici - na primjer operni pjevači Marko Vušković, Cvijeta Cindro i Noe Matošić, te skladatelji Jakov Gotovac i Ivo Tijardović.

Iako je rano pokazao naklonost prema glazbi, roditelji Gotovcu tek u četrnaestoj godini omogućuju prvu glazbenu poduku: učio je violončelo kod A. Meneghella Dinčića. Privlačila ga je i tamburica pa će sa svojim gimnazijskim drugovima osnovati mali tamburaški zbor i svirati za vlastito zadovoljstvo ili razonođujući druge u jednoj od vrtnih restauracija, omiljenom *Bijelom orlu*, na tada još prilično pustim i golim Bačvicama. Zakoni glazbenog izražavanja nisu mu još poznati, ali Gotovac već osjeća potrebu za skladanjem. Nastaje tako nekoliko pokušaja za zbor, za glas i klavir, za tamburice, za koje će pokušaje poslije ustvrditi da nemaju nikakve vrijednosti: "Koračnica 'Svačić', onda neki zbor, pun gramatikalnih grešaka, muzikalno gramatikalnih, jer nisam još bio učio harmoniju ni discipline muzičke nego onako po prilici sam gledao kako izgledaju tuđe kompozicije... i onda sam osjetio potrebu da komponiram. Ne znam ni sam kako. Ima petnaestak tako, kao što je rekao Gundulić 'poroda od tmine': to su mladenački eksperimenti."⁵⁵⁾ Nastupi s tamburaškim zborom na terasi restauracije morali su uskoro prestati jer tada nisu bili podobni za učenika gmnazije, no Gotovčevi se kontakti s glazbom nastavljaju.

Osim u praktičnom muziciranju s prijateljima,⁵⁶⁾ svoju muzičku kulturu izgrađivao je tada ponajprije na priredbama u splitskom kazalištu - opernim i operetnim predstavama te koncertima domaćih splitskih ili gostujućih glazbenika - zatim na već spomenutim promenadnim koncertima. Kao što je vidljivo iz repertoara koji se izvodio, zadržala se tu još uvijek u znatnoj mjeri talijanska, francuska i njemačka onodobna operna glazba, ali je očita sve veća i kvalitetnija zastupljenost glazbe slavenskih, pa i domaćih skladatelja. Već godine 1894. gostovala je u Općinskom kazalištu prvi put jedna slavenska operna družina. Operno-operetno kazalište iz Brna pod vodstvom Ladislava Chmelenskog izvelo je, tada na češkom i hrvatskom jeziku, i opere slavenskih skladatelja Bedřicha Smetane (*Prodana nevjesta*, *Cjelov*), Vilema Blodeka (*U zdencu*), i Petra Iljiča Čajkovskog (*Eugenij Onjegin*), koje je splitska publika tom prigodom prvi put čula.⁵⁷⁾ Sljedeće je godine (1895.) veliki ruski zbor Dimitrija Agrenjeva Slavjanskog priredio u kazalištu pet koncerata, uz veliko zanimanje i srdačan prijem publike.⁵⁸⁾ Nakon talijanske operne družine 1895. dolazi u proljeće 1896. ponovno jedna češka operna družina iz Brna (pod vodstvom Ivana Pišteka),⁵⁹⁾ te uz poznato i standardno Splicićanima prvi put prikazuje jednu Wagnerovu muzičku dramu, ali i Smetanina *Dalibora*, *Pikovu*

damu Čajkovskog i - što je osobito zanimljivo i značajno - jedno naše operno djelo, operu *Cvijeta* Vladimira Berse (1864.-1927.).⁶⁰ Nakon dugih nastojanja uspjela je splitska Kazališna uprava dovesti u Split i Zagrebačku operu. Godine 1901.⁶¹ ona pod dirigentskim vodstvom Srečka Albinija (1869.-1933.) i Nikole Fallera omogućuje splitskim ljubiteljima glazbenoga kazališta da upoznaju operu *Porin* Vatroslava Lisinskog (1819.-1854.), *Nikolu Šubića Zrinjskog* Ivana Zajca (1832.-1914.), *Kseniju* Viktora Parme (1858.-1924.) i *Andriju Čubranovića* V. Berse, a 1910. ugodno će iznenaditi i Albinijevom operetom *Barun Trenk*.⁶² U jesen iste godine u euforičnom je raspoloženju rodoljublja i sloge proteklo gostovanje Stevana Mokranjca (1856.-1914.) s *Beogradskim pevačkim društvom*.⁶³ U godini 1911. najdublji je dojam ostavilo ponovno gostovanje Zagrebačke opere, koja je ovaj put prikazala u Splitu i svoje dvije najnovije praižvedbe, i to praižvedbe djela domaćih autora, od kojih je jedan k tome bio i Splitsanin. Izvedene su naime opere *Oganj*⁶⁵ Blagoja Berse (1873.-1934.) i *Povratak*,⁶⁶ operni prvijenac Josipa Hatzea. Hatze je tada bio i na čelu splitskoga "*Zvonimira*" koji je, proširujući djelatnost radi pripremanja domaćeg kadra za kazalište, promijenio naziv u *Splitsko muzikalno društvo "Zvonimir"*. Njegovi su koncerti - s tada uobičajenim mješovitim programom vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne glazbe od solističkih minijatura do opernih ulomaka, zbornih komornih i orkestralnih djela - ispunjavali, s jedne strane, duge vremenske praznine između gostovanja i održavali kontinuitet glazbenih zbivanja u gradu, a s druge strane otkrivali i poticali domaće glazbene snage. Na vrhuncu svojega poletnog uspona u djelovanju "*Zvonimir*" je s Hatzeom na čelu 1912. pokretač "veličanstvenog koncerta",⁶⁷ velike zborne svečanosti u kazalištu, na kojoj su uz splitsko društvo nastupili zborni i instrumentalni ansambli "*Petar Zoranić*" i "*Brankovo kolo*" iz Zadra te vojnički orkestar pješačke pukovnije Lacy br. 22 iz Mostara.⁶⁸

Gotovac je tada učenik gimnazije, u kojoj 1912. djeluje muzički zbor⁶⁹ pod vodstvom Cyrila Metodeja Hrazdiren (1868.-1926.), češkog glazbenika koji će od godine 1914., kada se stalno nastanjuje u Splitu, puno pridonijeti razvoju njegove muzičke kulture. U jesen iste (1912.) godine pojavljuje se najprije na koncertnom podiju, a zatim ravna učeničkim zborovima Splitske gimnazije i Realke⁷⁰ mladi Antun Dobronić (1878.-1955.), koji će, vrativši se tada sa studija kompozicije u Pragu, razviti u Splitu u toku naredne četiri godine vrlo živu aktivnost kao reproduktivac,⁷¹ skladatelj,⁷² publicist i "ispitani učitelj pjevanja i glazbe za srednje i strukovne škole"⁷³ te gorljivi zagovornik nacionalnog smjera u glazbi. Susret s njim⁷⁴ bio je presudan za Gotovca. Dobronić je svojim uvažavanjem ohrabrio darovitog mladića i podukom u harmoniji počeo ga uvoditi u svijet teorijskih glazbenih disciplina, upozoravajući ga istodobno na veliku i u nas još nedovoljno iskorištenu riznicu folklora kao nadahnuća i osnove u stvaranju umjetničke glazbe. Gotovac proučava glazbu iz tiskanih djela Zajca i Vilka Novaka (1865.-1918.), iz zborne

pjesmarice zagrebačkoga pjevačkog društva "*Kolo*"⁷⁵⁾ te džepnih partitura klasičnih djela koje je uz majčinu novčanu pripomoć tada kriomice nabavljao iz Trsta.⁷⁶⁾ No već u proljeće 1913. završava njegovo školovanje u gimnaziji i u jesen se Gotovac po očevoj želji upisuje na Pravni fakultet u Zagrebu. Nastavlja se međutim baviti glazbom, to više što ga početak Prvoga svjetskog rata vraća u Split, budući da je zbog hyphoscoliose bio pošteđen vojske.

U Splitu se uključuje u rad *Zvonimira* kao drugi tenor i član tamburaškog orkestra⁷⁷⁾ te violončelist ili timpanist.⁷⁸⁾ Pjeva i u novoutemeljenome pjevačkom zboru *Lisinski*, koji pod vodstvom Alberta Tijanića (Tianich) koncertira u kazalištu, a sudjeluje i u svečanom bogoslužju u stolnoj crkvi,⁷⁹⁾ pa krajem 1914. godine (u vrijeme božićnih blagdana) izvodi uz glazbu drugih autora i Gotovčev *Tantum ergo* za četiri glasa a cappella.⁸⁰⁾ God. 1916. on je tajnik društva *Zvonimir*.⁸¹⁾ U svibnju iste godine *Zvonimir* s Hrazdirom priređuje koncert s programom neuobičajenih obilježja. Trebao je predstaviti "moderne skladatelje na slavenskom jugu", a osobita novost u odabranim skladbama njegova programa bila je "modernizacija pučkih narodnih pjesama", odnosno "umjetnički nacionalni smjer u glazbi" predstavljen harmonizacijama i obradbama narodnih pjesama iz skladateljskoga opusa svojih suvremenika F. Lhotke i A. Dobronića, a zatim pjesama skladanima u duhu narodnih iz opusa R. Tolingera, I. Bajića, "impersionista" S. Hristića i samog Hrazdire.⁸²⁾

U tim godinama Gotovac uči s Hrazdirom instrumentaciju i dirigiranje, a u časopisu *Sveta Cecilija* javljaju se dopisi o glazbenim zbivanjima u Splitu koje potpisuje "Jakov Gotovac, akademičar",⁸³⁾ odnosno "Jakov Gotovac, stud. phil."⁸⁴⁾ Polaganje ispita na pravu odvodi ga povremeno u Zagreb, no on te odlaske koristi i da proširi svoje glazbeno znanje pa proučava kontrapunkt s V. Rosenbergom Ružićem. Ponovno pokušava skladati. Napredak je očit jer u siječnju godine 1918. *Zvonimir* na svom koncertu u foyeru kazališta izvodi uz djela glazbenih velikana, poput Čajkovskog, Musorgskog ili Dvořaka, prvi put javno na koncertu i jednu Gotovčevu skladbu - glazbenu šalu za mješoviti zbor *Aj moj Mijo!* na narodni tekst (usp. faksimil plakata na str. 181).⁸⁵⁾ Anonimni izvjestitelj lista *Naše jedinstvo* nakon koncerta napisao je: "Na kraju spominjemo mladog g. Jakova Gotovca koji se je sinoć prvi put javno izvagjao. Melodije čisto narodne, lijepo su stopljene i vezane, pune života i pustopašnosti, te pokazuju da je u g. Gotovca talenta za kompozicije, na kojem polju mu želimo napretka."⁸⁶⁾ No i ovaj prvi uspješni korak na polju glazbenog stvaranja nije riješio dilemu konačnog Gotovčeva profesionalnog opredjeljenja, iako su njegove veze s glazbom sve čvršće. On je član odbora⁸⁷⁾ i dramaturg⁸⁸⁾ amaterskog *Hrvatskoga kazališnog društva za Dalmaciju* u Splitu (1899.-1919.) te povjerenik za Split novoosnovane organizacije *Hrvatske filharmonije* u Zagrebu, koja je trebala planirati i organizirati koncerte i u pokrajini,⁸⁹⁾ a kad je početkom 1919. osnovana *Splitska filharmonija*, Gotovac je na Prvoj glavnoj skupštini izabran za člana "artističkog odbora"

FOYER OPĆ.

KAZALIŠTA

S. M. D. „ZVONIMIR“

priredjuje

u nedjelju 20. januara 1918

društveni

KONCERAT

RASPORED:

1. P. I. ČAJKOVSKIJ:	Legenda ; mješoviti zbor.	
2. a) A. JENSEN:	O sličici časa, bježi!	} pjeva g. ca
Olga Petrošić
	nemoj!	
b) M. P. MUSSORGSKIJ:	Hopak (Kozacki ples)	
3. A. DVORŽAK:	Bagatela ; za 2 violina; violoncello i harmonium; izvađaju: gg. G. Slaus, B. Sirtšević, F. Janoušek i Mo. Č. M. Hrazdira.	
4. a) P. KRANČEVIĆ:	Ođbi se grana.	} mješoviti zbor
b) I. BAJIĆ:	Moj dilbere.	
5. A. GLAZOUNOW:	Réverie , op. 24; za corno uz pratnju glasovira; izvađa g. Vjekoslav Škarić.	
6. A. DVORŽAK:	Prsten , iz „Moravskih dvopjeva“; ženski zbor uz pratnju glasovira.	
7. J. GOTOVAC:	Aj, moj, Mijo! ; scherzo za mješoviti zbor.	

Koncertom rayna i na glasoviru prati
Mo. Č. M. HRAZDIRA.

Početak točno u 7:30 s. večeri.

ULAZNE CIJENE:

Članovi „Zvonimira“ imaju ulaz slobodan, a sjedalo 50 para.
Nečlanovi: Ulaznica K 2.—; Sjedalo K 2.—; ulenici na galerijama
60 para

Ulaznice i sjedala mogu se dobiti u društvenim prostorijama
„Hrv. Doma“ (III. kat) 11—12 s. pr. podne.

UPRAVA.

Kasniji Gotovčevi boravci u Splitu bili su samo kraći službeni ili privatni posjeti, od kojih su u javnosti jače odjekivali oni koji su ga u rodni grad dovodili kao autora i dirigenta vlastitih djela prilikom njegovih splitskih premijera ili jubilarnih izvedaba. Bili su učestaliji i značajniji i za Gotovca i za Split u razdoblju između Prvoga i Drugog svjetskog rata jer je to bio najzujljiviji i najplodonosniji dio njegove glazbeničke karijere, skladateljske i dirigentske djelatnosti. Stoga će pažnja u narednom izlaganju biti ovom prigodom usredotočena glavninom na to razdoblje.

U svibnju 1925. Hatze kao zborovođa i klavirski suradnik priređuje sa splitskim glazbenicima - solistima i ansamblima - "Kompoziciono veče Jakova Gotovca",⁹⁶⁾ svoga nekadašnjeg učenika. Tada su prvi put izvedeni u Splitu Gotovčevi opusi 10 (*Dvije pjesme čuda i smijeha*) i 11 (ciklus *Koleda*). Osim toga, izvođenjem gotovo u cijelosti čak deset od ukupno jedanaest njegovih opusa, Hatze je tada pružio Splicićanima pregled skladateljskog razvoja mladog Gotovca u prvom desetljeću stvaranja. Gotovac će osobno kontaktirati s rodnim gradom tek u ljeto iste godine kada je u ime Podsaveza jugoslavenskih muzičara pripremio sa splitskim glazbenicima orkestralni koncert dirigirajući djela Händela, Rossinija, Bizeta, Smetane, Boita, Puccinija i Wagnera.⁹⁷⁾ Krajem iste godine Hatze sa svojim društvom *Guslar* priređuje, djelomično ponavljajući svibanjski program, koncert Gotovčeve zborne glazbe kojemu je trebao prisustvovati i skladatelj.⁹⁸⁾ On je međutim sigurno nazočan u Splitu tek ljeti naredne (1926.) godine. Tu je tada samo na odmoru,⁹⁹⁾ ali biva burno pozdravljen na koncertu *Akademskog društva Obilić* iz Beograda, koje je tada na svome gostovanju u Splitu pod vodstvom Lovre Matačića (ondašnjeg dirigenta beogradske opere) izvelo uz zborne bisere Dobronića, Štolzera Slavenkog i B. Berse još i Gotovčevu *Jadovanku za teletom* (iz op. 10).¹⁰⁰⁾ Još veće oduševljenje izazvat će Gotovac u Splitu kada se krajem 1926. g. sam pojavi na čelu i za dirigentskim pultom moćnog pjevačkog zbora *Akademskog društva Mladost* iz Zagreba (koje vodi gotovo od svojega dolaska u Zagreb) i s njim uz skladbe Tajčevića, Matetića Ronjgova i Grgoševića ponudi sugrađanima i dio svojega opusa - osim *Jadovanke* još netom i u Zagrebu predstavljajući ciklus *Koleda* te vlastitu harmonizaciju starog splitskog napjeva *Marjane, Marjane*. Komentirajući samo Gotovca skladatelja, splitski izvjestitelj piše: "... naš Jakov Gotovac supsumira... u svoju umjetnost kreativnu snagu i invencioznost sve četvorice" te da je "s *Jadovankom* a nadalje s *Koledom* (koje se mogu smatrati kao 'chef d'oeuvre' suvremene jugoslavenske zborne muzike) dokazao kako se jednostavno, iskreno i nepogrešivo ide do 'rasnog izraza'".¹⁰¹⁾ U studenome 1928. će sa *Zagrebačkom filharmonijom* u okviru njezine jadranske turneje dirigirati na koncertu u Splitu i svoje *Simfonijsko kolo*, op. 12,¹⁰²⁾ u kojemu je, prema riječima izvjestitelja, "u simfonijskoj formi na vanredan sintetičan i arhitektonski zreo način data muzička građa hrvatskog narodnog kola,"¹⁰³⁾ koje je, premda tek nedavno prouzvedeno u Zagrebu (1927.) već uspješno krenulo pred europsko sluša-

teljstvo.¹⁰⁴⁾ Godinu dana kasnije Gotovac je ponovno u Splitu i trijumfira s *Akademskim društvom Mladost* koje je, obilježujući 30. obljetnicu postojanja, ispunilo svoj svečani koncertni program isključivo njegovim djelima.¹⁰⁵⁾ Tisak bilježi da je tada Gotovac "slavio slavlje sigurno nedoživljeno ni od kojeg suvremenog našeg muzičara".¹⁰⁶⁾ Stoga "*Mladost*" s Gotovcem ponovno gostuje u Splitu već narednoga ljeta i muzicira na otvorenome, na *Narodnom trgu*, nudeći reprezentativan izbor domaće zborne glazbe.¹⁰⁷⁾ Na istome će mjestu Gotovac plijeniti pažnju Splićana i u ljeto godine 1931. Ovaj put sa zborom odnedavno združenih pjevača *Mladost-Balkan* on uz ostalo ponovno izvodi ciklus *Koleda* te *Dva muška zbora*, op. 3, ali praizvodi i zahtjevne zborne impresije Ive Paraća (1890.-1954.), koje su u njegovoj majstorskoj interpretaciji zasjale u punoj zvukovnoj raskoši i sjaju. Tako izvlačeći ovoga skladatelja iz anonimnosti, na najbolji način otkriva Splitu svojega nešto starijeg kolegu i sugrađanina, to više što je izvedbu pratio "dosad nezapamćeni broj slušalaca... svižu staleža... i na balkonima, prozorima, krovovima", a pjevači su unatoč kiši zdušno pjevali, vođeni "suverenim, temperamentnim i ekspresivnim" Gotovčevim dirigiranjem.¹⁰⁸⁾

Nakon što su u siječnju mogli slušati preko Zagreba radioprijenos njegove opere *Morana* iz Brna (gdje je 1930. praizvedena) u rujnu (1931.), nekolicina Splićana putuje u Zagreb da prisustvuje domaćoj premijeri Gotovčeva opernog prvijenca. Oni svjedoče o novome Gotovčevu uspjehu - "ovacijama publike koja mu je i auto zasula cvijećem".¹⁰⁹⁾ Uspješno ljetno gostovanje u Splitu 1932., kada na čelu zbora *Mladost-Balkan*¹¹⁰⁾ ponovno izvodi i glazbu Paraća te prvi put u rodnome gradu i svoja *Tri momačka zbora*, op. 15, potaklo je Gotovca da se svojim prijedlozima pridruži nastojanjima splitskih glazbenika i kazališnih djelatnika u pokušaju organiziranja predstava na otvorenim gradskim prostorima u ljetnim mjesecima.¹¹¹⁾

Od posebnog su značenja za Split bili Gotovčevi dolasci i boravci zbog uvježbavanja programa sa splitskim glazbenicima. Nakon orkestralnoga koncerta u ljeto 1925. dogodilo se to ponovno u veljači 1933., kad su splitski glazbeni amateri, članovi *Splitskoga kazališnog društva*, pripremali te uz finalizaciju i pod dirigentskim vodstvom samoga Gotovca izveli premijerno u Splitu njegovu operu *Morana*, u redateljskoj, scenografskoj i koreografskoj postavi Ive Tijardovića.¹¹²⁾ "Premijera Gotovčeve opere *Morana* bila je pravo nacionalno umjetničko slavlje u našem kazalištu... prva prava nacionalna pučka opera po libretu i po muzici", započeo je ushićeno svoj osvrt na izvedbu glazbeni kroničar splitskoga lista *Novo doba*.¹¹³⁾ Nešto više od dvije godine kasnije, u svibnju 1935., Gotovac će, izmjenjujući se za dirigentskim pultom s Krešimirom Baranovićem, Oskarom Jozefovićem (1890.-1941.) i Lovrom Matačićem (1899.-1985.) gostovati u Splitu s reprezentativnim ansamblom zagrebačke opere i, između ostaloga, voditi dvostruko jubilarnu izvedbu svoje opere *Morana*: s Vilmom Nožinić u naslovnoj ulozi bila je to 25. predstava u

izvođenju opere *Hrvatskoga narodnog kazališta iz Zagreba* i 75. izvedba od praiizvedbe u Brnu.¹¹⁴⁾

Druga Gotovčeva opera - *Ero s onoga svijeta* - doprla je do Splita ubrzo nakon svoje zagrebačke praiizvedbe u jesen 1935., ali tek putem radioprijenosa jedne od prvih izvedaba.¹¹⁵⁾ U živo će je sam autor posredovati u Splitu u ljeto sljedeće (1936.) godine. Tada je u projektu Jadranskog festivala naizmjenice s Matačićem i Jozefovićem dirigirao koncertima *Zagrebačke filharmonije* (uz sudjelovanje ugledne mezzosopranistice Splitsanke Elze Karlovac) u nekoliko većih gradova na jadranskoj obali.¹¹⁶⁾ Nakon što je na prvome od čak tri koncerta namijenjana tom prilikom Splitu (jer je zanimanje bilo iznimno unatoč najavljenom radioprijenosu) Matačić na kraju svojega programa izveo u punom sjaju *Simfonijsko kolo*,¹¹⁷⁾ Gotovac je drugu koncertnu večer na Peristilu, nakon uvertire Weberove opere *Oberon*, Dvořakove *Simfonije "Iz Novog svijeta"* te opernih ulomaka Hatzea (*Povratak*), Wagnera (*Parsifal*) i Saint-Saënsa (*Samson i Dalila*), zaključio izvođenjem završnog prizora *Ere*. A kritičar ushićen piše: "... čuli smo od samog auktora vanrednu autentičnu interpretaciju njegove blještave muzike, bujne ritmike, neobične dinamike i životne snage koju je Gotovac izveo s elanom i pravim umjetničkim oduševljenjem".¹¹⁸⁾ Nekoliko dana nakon koncerta Gotovac u razgovoru s izvijestiteljem glasila *Novo doba* pozdravlja početak ostvarivanja ideje o ljetnim glazbeno-scenskim priredbama na otvorenome u Splitu i u drugim našim gradovima uz Jadran, ideje kojoj je sam bio jedan od inicijatora i upornih zagovornika već nekoliko godina. Pozdravlja gostovanje *Zagrebačke filharmonije* kao "početak festivala" koji je "jaka afirmacija našega naroda i naše umjetnosti na samim vratima od domovine prema zapadu". Među splitskim otvorenim prostorima za takve svrhe opredjeljuje se za Botičevu poljanu (trg s prokurativama, danas Trg Republike) jer je Peristil premalen i zakrčen golemom Meštrovićevom statuom Grgura Ninskog (tada je još bila smještena na Peristilu). U repertoaru Festivala trebala bi prevladavati domaća djela, a od stranih ona provjerena, "klasika". Iz ulomka gdje govori o svome skladateljskom radu, očito je da je sa *Simfonijskim kolom* već uvelike zakoračio u Europu.¹¹⁹⁾

U svibnju 1937. g. Gotovac je ponovno sa solistima i ansamblom zagrebačke opere u Splitu na gostovanju. Ovom je prilikom tu predstavio u cjelini svoju operu *Ero s onoga svijeta*. Boris Papandopulo, koji je tada živio i djelovao u Splitu, napisao je nakon izvedbe *Ere* u svom opširnom osvrtu na autora, djelo i izvedbu i ovo: "On (Gotovac, op. M. Š.) je čovjek teatra i kao takav uspio je da u *Eri* daje i pravi teatar kakvoga publika hoće da gleda i sluša. Odličan tehničar i bez pretenzija da traži neke nove i nedokučive putove a da ne gleda u svome načinu komponiranja na desno i lijevo, Gotovac sabrano i sigurno ide svojim pravcem, kojeg je preduzeo i koji ga nusumnjivo dovodi do konačnog uspjeha."¹²⁰⁾ Taj je uspjeh bio očit ovom prilikom u Splitu. Izvedba *Ere* je bila oduševljeno pozdravljena, praćena ovacijama i beskrajnim

aklamacijama izvođača i pogotovo autora, koji je tako, u središtu pažnje i slavlja, obasut lovor-vijencima, mogao osjetiti s koliko su ga entuzijazma i radosti prihvaćali njegovi nekadašnji sugrađani.¹²¹⁾ U svojim istupima u javnosti Gotovac će i ovaj put zagovarati i obrazlagati svoje ideje o suvremenom glazbenom kazalištu i festivalu na Botičevoj poljani, komentirat će i za Split specifičan problem vlasnika kazališnih loža, a postaje vidljivo da svojim europskim skladateljskim uspjesima tada već pribraja i *Eru*: u svega dvije godine izveden je oko 50 puta u četiri kazališta (u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani i Brnu), a za iduću sezonu predviđen je u Poznanju i Karlsruheu. Ističe "povijesno značenje" postavljanja u Karlsruheu jer će to biti "prva izvedba jedne hrvatske opere u Njemačkoj i prva izvedba uopće opernog djela sa slavenskog juga".¹²²⁾

U godinama koje slijede izvedbe njegove glazbe te gostovanja za dirigentskim pultom vode Gotovca diljem Europe - od Engleske do Rusije, od Švedske i Finske do Italije - ali i šire, do američkoga kontinenta i Japana. Splitsko glasilo registrirat će Gotovčev boravak u Splitu tek u ljeto 1940. Tu je tada na odmoru i sa zadovoljstvom izvješćuje o novim uspjesima *Ere*, ali i o, za izvedbu spremljenom, novom orkestralnom djelu (*Guslar*, simfonijski portret, op. 22) te o pripremama za novu operu koja će imati "tragičnu notu i socijalan prizvuk" (vjerojatno se radi o operi *Kamenik*, op. 23).¹²³⁾

Posredne veze Gotovca sa Splitom protežu se, kako je već navedeno, kroz mnogo dulje vremensko razdoblje jer je posrednik u njima sama Gotovčeva glazba. O njoj je Split saznavao putem svojega tiska ili pak u neposrednom kontaktu, prisustvovanjem Splićana njezinu izvođenju u vlastitoj sredini. Splitski tisak je od kraja 1919. (kad je obznanio da su u Zagrebu nagrađene skladbe mladoga splitskog glazbenika) redovito i potanko obavještavao o Gotovcu i njegovoj glazbi, a u odgovarajućim prilikama i komentirao je, bilo u povodu njezina nastanka, bilo prigodom uspješnih izvođenja u jugoslavenskim kulturnim centrima ili u inozemstvu (od strane domaćih ili stranih izvođača).¹²⁴⁾ Puno snažniji dojam na nekadašnje sugrađane ostavljao je Gotovac svojom glazbom kada je ona zazvučala u Splitu, makar samo uz atrakciju jednoga od (u tridesetim godinama još rijetkih) radioprijenosa,¹²⁵⁾ a pogotovo kad se to zbivalo s koncertnog podija ili operne pozornice u izvođenju nekog od domaćih i još više, uglednih gostujućih izvođača kakvi su, primjerice, bili pjevači Josip Rijavec¹²⁶⁾ ili Zlata Gjungjenac-Gavella,¹²⁷⁾ zatim *Akademsko pjevačko društvo Obilić* iz Beograda,¹²⁸⁾ te *Akademsko pjevačko društvo Mladost* iz Zagreba¹²⁹⁾ ili *Zagrebačka filharmonija*¹³⁰⁾ i zagrebačka opera (oba ugledna ansambla još i sa samim Gotovcem kao dirigentom), kao i Simfonijski orkestar Kraljeve garde¹³¹⁾ prilikom svojih već prije navedenih gostovanja u Splitu.

Potrebna je veći prostor od raspoloživog da bi se sve te posredne veze iznijele, potkrijepile argumentima i statističkim pregledom u svim zanimljivim i indikativnim pojedinostima, to više što je ovako shvaćena posredna

povezanost Gotovca i Splita zapravo proces koji traje već desetljećima i još je uvijek dobrim dijelom dio naše glazbene sadašnjosti. Upravo zato neke su značajke takve relacije u odnosu na Gotovca i Split već evidentne i nepobitne. Od tridesetak Gotovčevih opusa samo pet prvih nastalo je u Splitu, odnosno osam u razdoblju prije skladateljeva konačnog preseljenja u Zagreb, i samo ih je šest prouzvedeno u njegovu rodnom gradu.¹³²⁾ Razlozi za to leže, barem u ranijem razdoblju, i u nedostatnim splitskim izvođačkim snagama, ali vjerojatno ipak više u razumljivoj orijentaciji samog autora prema atraktivnijoj i, za njegovu afirmaciju, važnijoj sredini domaćega ili inozemnog kulturnog centra. Gotovo sva Gotovčeva djela izvedena su u Splitu (izuzev opere *Kamenik* te nekoliko obujmom i značenjem manje zanimljivih ili prigodnih skladbi).¹³³⁾ Nadalje, Gotovčeva je glazba - od solo-popijevaka i zbornih skladbi do orkestralnih kompozicija i glazbeno-scenskih djela - dio stalnog repertoara splitskih glazbenih izvođača, profesionalaca i amatera. O intenzitetu prisutnosti Gotovca u Splitu rječito govori podatak o već 1980. premašenih 300 izvedaba opere *Ero s onoga svijeta* u realizaciji ansambla *Hrvatskoga narodnog kazališta* u Splitu. *Ero*, osim toga, na splitskoj opernoj pozornici živi drukčije nego u zagrebačkoj verziji. Na poseban, sasvim izuzetan način svjedoči o odnosu Splitskana prema Gotovčevoj glazbi i činjenica da je *Završno kolo* iz *Ere* (sve donedavno bio) krunski dio programa brojnih amaterskih kulturno-umjetničkih društava u Splitu, čiji ga članovi izvode, plešu i pjevuše kao dio svoje tradicijske folklorne baštine.

Prema tome, Gotovčeva je glazba - ne možda uvijek jednako i za sve dovoljno, ali ipak - bila i jest živi dio splitskoga glazbenog života. To potvrđuje i predočeni izvor činjenica iz prakse koji, po obujmu i kvaliteti građe, zaslužuje da u većoj mjeri postane predmetom sistematične znanstvene obrade.¹³⁴⁾

BILJEŠKE

* O rezultatima svojega bavljenja skladateljskom ličnošću i djelom Jakova Gotovca i njegovom povezanošću s rodnim gradom Splitom prvi put sam opširnije izlagala na znanstvenom skupu o Gotovcu, održanom u Osoru 4. kolovoza 1986. g. Bilješkama upotpunjen sadržaj toga izlaganja objavljen je pet godina kasnije u časopisu *Arti musices* (22/1, 1991, 61-81). Taj je rad za ovu prigodu proširen dodatnim podacima o relaciji posrednih Gotovčevih veza sa Splitom, njegovim kontaktima sa zavičajem nakon što ga je konačnim preseljenjem u Zagreb definitivno napustio kao stalno boravište.

- 1) Nando Roje, *Nacionalno u muzici Jakova Gotovca*, programska knjižica opere *Morana*, Hrvatsko narodno kazalište Zagreb, sezona 1975/76, 8-9.
- 2) O splitskoj epizodi životnog i stvaralačkog puta *Jakova Gotovca* pisao je nakon prve verzije ove studije, i neovisno o njoj, Ivan Bošković, (*Gotovčeve splitske godine*, Marulić, XXI/6, Zagreb 1988).
- 3) Jevto Milović, *Razgovor s Jakovom Gotovcem o umjetničkom stvaranju*, *Zadarska revija*, XIX/3, 1970/279.
- 4) *Ibid.* 270.
- 5) Danas je to Bajamontijeva ulica br. 3, na kojoj je Društvo prijatelja kulturne baštine 1990. g. postavilo ploču koju je izradio akademski kipar Kažimir Hraste.

- 6) J. Milović, *Razgovor...*, 264.
- 7) *Ibid.*, 277.
- 8) Vladimir Rismondo, *Ivo Parać*, Ljudi i slike Dalmacije, Split, 1964, 233.
- 9) Josip Andreis u svojoj (inače do sada najiscrpnijoj objavljenoj studiji o Jakovu Gotovcu (u knjizi *Iz hrvatske glazbe*, Zagreb, 1979, 122-123) samo sporadično dotiče splitske glazbene prilike i zbivanja koja su okruživala Gotovca u doba njegove mladosti i koja su tako bitno sudjelovala u oblikovanju njegove umjetničke osobnosti.
- 10) Slavko Muljačić, *Urbanistički razvitak Splita i regulacioni planovi od početka XIX. stoljeća do 1944. g.*, Urbus, Split, 1965/66, 25-43.
- 11) Kruno Prijatelj, *Problemi i ličnosti slikarstva XIX. stoljeća u Dalmaciji*, Dani hrvatskog kazališta, XIX. st., Split, 1979, 481.
- 12) Narod, Split, 19. X. 1889.
- 13) Od 1912. g. sve do danas to je Narodni trg.
- 14) Narod, Split, 13. V. 1890.
- 15) Jedinstvo, Split, 6. III. 1900. Danas je to restaurant hotela Central na Narodnom trgu.
- 16) Na staroj lokaciji muzeja kod Srebrenih vrata.
- 17) To je zgrada današnjega Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu, podignuta i otvorena 1893. g.
- 18) K. Prijatelj, *Špiro Paparella Tudorić*, u *Dva dalmatinska umjetnika prošlog stoljeća*, Split, 1958, 18.
- 19) Duško Kečkemet, *Ivan Meštrović i splitska radionica Pavla Bilinića*, Počeci Ivana Meštrovića (s K. Prijateljom), Split, 1959, 7-22.
- 20) K. Prijatelj, *Problemi i ličnosti...*, 481.
- 21) Siglinda i Branko Radica, *Josip Hatze*, biografija u rukopisu u posjedu obitelji, I. dio (1879-1918), 57-61. Redigirani tekst biografije (Srećko Lipovčan) objavljen kao knjiga: *Josip Hatze. Svjedočanstva i sjećanja*, Split, 1989.
- 22) Narodni list, Zadar, 15. i 22. XI. 1902.
- 23) *Katalog Prve dalmatinske umjetničke izložbe*, 30. 9.-31 (!). 11. 1908. u *Spljetu*.
- 24) D. Kečkemet, *Prva dalmatinska umjetnička izložba*, Slobodna Dalmacija, 9. XI. 1983.
- 25) *U dragom kraju*, Odlomci iz putopisa, H.I.B.Z., Zagreb 1942, 154.
- 26) Narod, Split, 2. VII. 1888.
- 28) Jedinstvo, Split, 29. X. 1901.
- 29) Narodni list, Zadar, 2. XI. 1903.
- 30) Narodni list, Zadar, 9. XI. 1905.
- 31) Hrvoje Morović, *Građa za bibliografiju splitske periodike*, Novine 1875-1941, Split, 1968.
- 32) Njezin knjižni fond bio je osnova *Gradske biblioteke* utemeljene 1903. g. U proljeće 1904. *Hrvatski* (nekada *Slavjanski*) *Napredak* otvorio je u svojim prostorijama *Pučku knjižnicu za grad Split i varoše* (Jedinstvo, Split, 26. IV. 1904.), a početkom 1908. otvorena je u prostorijama društva *Gabinetto di lettura Biblioteca popolare* (II Dalmata, Zadar, 18. I. 1908.).
- 33) Šimun Jurišić, *Splitsko kazalište od godine 1893. do 1941.*, doktorska disertacija u rukopisu (Split, 1980); Mirjana Škunca, *Od Lisinskog i Suppéa do Gotovca i Tijarodovića*, Mogućnosti, Split, 1993/8-10, 106-122.
- 34) M. Škunca, *Glazbeni život Splita u doba narodnog preporoda i u prijelaznim desetljećima (1860-1918)*, Split, 1991.
- 35) *Ibid.*
- 36) U Splitu je 1904. bilo 15 crkava i šest samostana. Jedinstvo, Split, 25. X. 1904.
- 37) Jedinstvo, Split, 26. IX. 1905.
- 38) Narodni list, Zadar, 20. III. 1889.; Narod, Split, 14. I. 1890.
- 39) Nikola Buble, *Tradicionalni napjevi*, Slobodna Dalmacija, Split, 3. VIII. 1983.; B.Radica, *Prijelomno stoljeće Splita*, IV. poglavlje, 8-11 (rukopis u posjedu obitelji); Ivo Vlahović, *Fjabe*, Split 1979.
- 40) "... ja sam vjerojatno narodnih kola mogao gledati samo u svojim mladenačkim godinama i to u Splitu kad su bili razni derneci, pazari, sajmovi", J. Milović, *Razgovori s ...*, 264.
- 41) Jedinstvo, Split, 29. III. 1901.
- 42) Danas je to Trg Republike.

- 43) Njihove su nastupe najrevnije najavljivala i pratila onovremena splitska glasila *Narod* (1884.), pa *Jedinstvo* (1895.) i *Naše jedinstvo* (1906.) te *La Difesa* (1884.), i *Sloboda* (1905.), a povremeno se vijesti, programi i komentari mogu naći i u zadarskim glasilima *Narodni list* (1862.) i *Il Dalmata* (1866.).
- 44) *Naše jedinstvo*, Split, 9. IV. 1914.
- 45) Niko Kalogjera, *Povijesne crtice o glazbenim prilikama u splitskoj stolnoj crkvi*, Sveta Cecilija, XVIII/4 (1924), 126-128 i 160-163.; Miljenko Grgić, *Glazbena kultura u splitskoj stolnoj crkvi od 1750. do 1940.*, doktorska disertacija u rukopisu (Zadar 1995).
- 46) I ovaj su segment splitskoga društvenog života uz glazbu bilježila glasila navedena u bilj. 43.
- 47) *Jedinstvo*, Split, 28. I. 1898. i 5. III. 1905. te 25. X. 1904. (19 crkvenih bratovština i 48 društava sa članarinom); *Društva u Dalmaciji*, *Sloboda*, Split, 1. VIII. 1906.
- 48) *Statuto della Società filarmonica di Spalato*, Muzej grada Splita, Glazbena društva.
- 49) *Il Dalmata*, Zadar, 30. VI. 1909.
- 50) *Pravilnik Pjevačkog društva Zvonimir u Splitu*, prema rješenju br. 4205/II Namjesništva u Zadru od 26. II. 1884, Muzej grada Splita, Glazbena društva.
- 51) M. Škunca, *Zborsko muziciranje u Splitu, Makarskoj i Trogiru između 1860. i 1918. godine*, *Mogućnosti*, Split, 1985./4-5, 490-514.
- 52) Pjevački zbor *Zvonimira* na gostovanjima je nastupao i izvan Splita, a na svojim je priredbama u Splitu ugošćavao povremeno i glazbene amatere i slušaoce iz obližnjih mjesta.
- 53) Slobodan Žmikić, *Armando Meneghello Dinčić splitski violinski virtuoz, (1873-1925)*, *Kulturna baština*, 17, Split, 1987.
- 54) Kao bilj. 21.
- 55) J. Milović, *Razgovor s...*, 283.
- 56) Jedan od Gotovčevih prijatelja iz ovih godina dr. Slavko Sirišćević kasnije se prisjećao: "Tamo (u kući Sirišćevićeve obitelji, u kući *Romagnolo* na južnom pročelju Dioklecijanove palače, op. M. Š.) smo zapravo davali i prvi simfonijski koncert. Sakupilo se nas tako dvadesetak fanatičnih prijatelja muzike i započeli smo s uvježbavanjem i sviranjem. Prednjačili su, naravno, Tijardović i Gotovac. Prvu violinu je svirao Rendić... Drugu violinu je svirala Gotovčeva sestra Pina Nedoklan, a s njom je još svirao violinu... inženjer Žarko Dešković. Klarinet je svirao Radetić, djed glumca Borisa Dvornika, rog Frua i Vjekoslav Škarić. Gotovac je obično svirao čelo, ali je i dirigirao, dok je Tijardović svirao kontrabas, ili bi dirigirao. U društvu su se još nalazili često i Baković koji je svirao klarinet, te Datić, kasnije predsjednik *Splitske filharmonije*, koji je svirao flautu. Usp. Jurica Kerbler, *Ivo Tijardović*, Bjelovar, 1979, 16.
- 57) *Narod*, Split, 30. III. do 26. VI. 1894.
- 58) *Jedinstvo*, Split, 25. I. te 1., 19. i 22. II. 1895.
- 59) *Ibid.*, od 24. IV. do 22. V. 1896; *Narodni list*, Zadar, od 7. III. do 10. VI. 1896; *Il Dalmata*, Zadar, 22. IV. do 17. VI. 1896.
- 60) M. Škunca, *Prva operna praižvedba hrvatskog skladatelja na sceni Općinskog kazališta u Splitu*, *Kulturna baština*, 22-23, Split 1993, 1-6.
- 61) *Jedinstvo*, Split, od 12. III. do 18. V. 1901; *Narodni list*, Zadar, od 6. IV. do 22. V. 1901; *Il Dalmata*, Zadar, od 17. IV. do 18. V. 1901.
- 62) *Naše jedinstvo*, Split, 10. V. 1910; *Sloboda*, Split, 9. V. 1910.
- 63) Program nastupa *Beogradskog pjevačkog društva* u Splitu prema najavi u listu *Sloboda*, Split, 26. VIII. 1910:
I. 1. Gligorijev	Bože, Bože moj!, psalam, mješoviti zbor
2. St. Mokranjac	X. rukovet, ohridske pjesme, mješoviti zbor
3. V. Novak	U ljetni sutov, muški hor, tenor i bariton solo
4. St. Mokranjac	a) (?) Rukovet b) Kozar, mješoviti hor
5. St. Mokranjac	Primorski napjevi, mješoviti hor
II. 1. P. Konjović Merida,	mješoviti hor i sopran solo. Na glasoviru prati Hinko Maćinec
- (eventualno VII. rukovet, makedonske pjesme od St. Mokranjca)
2. M. Hubad	Dve slovenačke pjesme, mješoviti hor
3. St. Mokranjac	Dve orijentalke, mješoviti hor

4. St. Mokranjac XII. rukovet, bitoljske pjesme, mješoviti hor
 5. St. Mokranjac V. rukovet, mješoviti hor
- 65) Naše jedinstvo, Split, 9. i 16. V. 1911; Sloboda, Split, 10. i 20. V. 1911.
 66) Naše jedinstvo, Split, 13. V. 1911; Sloboda, Split, 13. V. 1911.
 67) Narodni list, Zadar, 21. V. 1912.
 68) Program koncerta na kojem su zajedno nastupali *Splitsko muzikalno društvo Zvonimir* te srpsko pjevačko društvo *Brankovo kolo* i hrvatsko pjevačko društvo *Petar Zoranić* iz Zadra, uz sudjelovanje orkestra *Zvonimira* i velikog orkestra pješačke pukovnije Lacy br. 22 iz Mostara, u nedjelju 16. VI. 1912. u Općinskom kazalištu:
- I. 1. Richard Strauss: *Svečani uvod*, izvagja vojnički veliki orkestar
 2. Bazin: *Križari na moru*, skupno izvagja mješoviti zbor *Zoranić* i *Branko*
 3. Bazin: *Hanibalov prijelaz preko Alpa*, izvagja muški zbor *Zvonimira*
 4. Balcar: a) Balada b) Djevina pjesma za M. S. i orkestar pjeva gca Olga Pjerotić koja blagohotno sudjeluje
 5. Smetana: Iz čeških lugova i gajeva (simfonička pjesan) izvagja vojnički veliki orkestar
 6. Hatze: Uvodni zbor Povratak skupno izvagjaju mješoviti zborovi *Zoranić*, *Branko* i *Zvonimir*, pratnja skupnog orkestra
- II. 7. Hatze: *Intermezzo* iz opere *Povratak*, izvagja skupni orkestar
 8. Hatze: Stankova pjesma iz *Povratka*, pjeva gosp. A. Alujević uz pratnju orkestra
 9. Hatze: a) *Noturno* b) *Ruža i leptir*, pjeva muški quartet *Zvonimira*
 10. Hatze: a) *Legenda* b) *Kad mlidijah umrijeti* za M. S. i orkestar, pjeva gca. O. Pierotić
 11. Hatze: a) *Kolo* b) *Napitnica*, izvagjaju mješoviti zborovi *Zoranić*, *Branko* i *Zvonimir* uz pratnju skupnog orkestra, tenor solo gosp. Ž. Domančić
 12. Hatze: *Noć na Uni* (velika heroička kantata za mješoviti zbor i sopran solo) izvagjaju mješoviti zborovi *Zoranić*, *Branko* i *Zvonimir* uz pratnju skupnog orkestra a solo gdje I. Kappel koja blagohotno sudjeluje
 Dirigenti Mo J. Hatze, M. Balcar i J. Chladek
 Naše jedinstvo, Split, 13. VI. 1912; Sloboda, Split, 15. VI. 1912.
- 69) Naše jedinstvo, Split, 8. VI. 1912.
 70) Ibid., 28. XII. 1912.
 71) Ibid., 18. i 25. II. 1913.
 72) M. Škunca, *Dobroničev "Karneval" - korak prema novim obzorima*, Zbornik radova o Antunu Dobroniču, Jelsa, 1995, 11-26.
 73) Oglas o otvaranju privatne škole, Sloboda, Split, 19. X. 1912.
 74) Gotovac je mogao upoznati Dobroniča već oko godine 1906. putem njegovih glazbenih kritika i recenzija u dalmatinskim glasilima te knjigama o glazbi i glazbenim zbivanjima, a od jeseni 1912. Dobronić je Gotovcu bio "dostupan" i osobno kao profesor u Klasičnoj gimnaziji koju je tada polazio.
 75) J. Andreis, *Jakov Gotovac*, Mogućnosti, Split, 1957/7-8, 553.
 76) J. Milović, *Razgovor...*, 281.
 77) Josip Mirošević, *Jakov Gotovac, skica za splitski portret*, uz 85. obljetnicu, Kulturna baština, 11-12, Split 1981, 160.
 78) Ivan Bošković, *Promicatelj glazbene umjetnosti i preporodnih ideja*, Kulturna baština, 16, Split 1984, 60.
 79) Jakov Gotovac o muziciranju u splitskoj katedrali, Sveta Cecilija, VI (1914), 97.
 80) Jakov Gotovac o muziciranju u splitskoj katedrali, Sveta Cecilija, VII (1915), 37. Približno u isto vrijeme nastala je i *Ave Maria*, za glas, gudački kvartet i harfu (17. XII. 1913.) koja je praižvedena na Osorskim glazbenim večerima u srpnju 1985., u obradbi skladateljeva sina Pere Gotovca. Izveo ju je Josip Novosel i Orkestar Muzičke omladine Hrvatske "*Gaudeamus*" pod ravnanjem svog dirigenta Zlatana Srzića. Inače, obje ove svoje mladenačke duhovne skladbe Gotovac je kasnije svrstao u "porod od tmine".
 81) Naše jedinstvo, Split, 19., 20. i 24. V. 1916.
 82) Ibid., 16. III. 1916.
 83) Sveta Cecilija, VI (1914), 97.

- 84) Ibid., VII (1915), 37.
- 85) Plakat navedenog koncerta u Muzeju grada Splita, Glazbena društva.
- 86) Naše jedinstvo, Split, 22. I. 1918.
- 87) Ibid., 18. VI. 1918.
- 88) Kućni red Hrvatskog kazališnog društva u Splitu, 1918.
- 89) Naše jedinstvo, Split, 7. X. 1918.
- 90) Rukopisna knjiga zapisnika *Splitske filharmonije* u posjedu Radovana Korlaeta u Splitu, Zapisnik s Prve glavne skupštine u prostorijama *Hrvatskog napretka*, 16. III. 1919.
- 91) Milan Obuljen je vlasnik nekad poznatog nakladnog poduzeća *Edition slave* u Beču, koje je tijekom svoje višegodišnje djelatnosti izdalo mnogo djela hrvatskih i drugih južnoslavenskih skladatelja prvenstveno s vokalnog, ali i instrumentalnog područja.
- 92) Pregled splitskog dijela Gotovčeva stvaralačkog opusa:
 op.1: *Dva scherza*, za mješoviti zbor: *Oklada i Prigovor (Aj, moj Mijo)*, 1916.
 op.2: *Balada Djevojka i mjesec*, za alt i mali orkestar (stihovi Đ. Arnold), 1917.
 op.3: *Dva muška zbora: Pod jorgovanom* (stihovi A. Šantić) i *Na Vardaru* (stihovi V. Ilić), 1918.
 op.4: *Dvije anakreontske pjesme*, za glas i klavir: *Pijem i Na noćistu* (stihovi Đ. Jakšića), 1918.
 op.5: *Primorska suita (Brodarska, Podoknica, Tanac)*, za muški zbor 1919.
 Skladbe bez broja opusa:
 Skupina mladenačkih skladateljskih pokušaja - "*Porod od tmine*";
Crna priča, balada o Petru Svačiću, za bariton i orkestar (glas i klavir), 1918.
Narodne pjesme iz Dalmacije (harmonizacije i obradbe), za muški zbor 1919. (1930).
Tri narodne pjesme iz Dalmacije, za mješoviti zbor, 1919.
- 93) Igor Rogošić, Rani skladateljski opusi Jakova Gotovca: skladbe za zbor a cappella diplomski rad na Odsjeku Glazbena kultura Fakulteta prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja u Splitu, Split, 1993.
- 94) J. Milović, *Razgovori s...*, 281.
- 95) Gotovčeva djela nastala za boravka u Beču:
 op.6: *Moments erotiques*, za glas i klavir: *Puste želje, Momački jadi*, *U prkos* (stihovi iz narodne lirike), 1920.
 op.7: *Dva soneta*, za bas i orkestar: *Grozdana i Krčmarica Janja* (stihovi iz *Carških soneta* M. Vidakovića), 1921.
- 96) anv. (Ambro Novak), *Novo doba*, Split, 9. i 12. V. 1925.
- 97) *Novo doba*, Split, 23. i 28. VII. 1925.
- 98) Ibid., 6., 9. i 10. XII 1925.
- 99) Ibid, 22. VII. 1926.
- 100) Ibid, 24. i 27. VII. 1926.
- 101) Lahman, *Mladost: u imenu, u programu, u izvedbi*, *Novo doba*, Split, 1. XII. 1926.
- 102) *Novo doba*, Split, 5. XI. 1928.
- 103) Lahman, *Simfonijski koncert Zagrebačke filharmonije u Općinskom kazalištu*, *Novo doba*, Split, 17. XI. 1928.
- 104) *Novo doba*, Split, 14. XI. 1928.
- 105) Ibid, 20. XI, 5. i 6. XII. 1929.
- 106) Lahman, "*Mladost*" u *Dalmaciji*, *Novo doba*, Split, 10. XII. 1929.
- 107) *Novo doba*, Split, 29. i 31. VII., 1. i 4. VIII. 1930.
- 108) Ibid, 24., 25., 27., 28. i 29. VII. 1931.
- 109) Ibid, 29. IX. i 5. X. 1931.
- 110) *Novo doba*, Split, 29. i 30. VII., i 1. i 2. VIII. 1932.
- 111) Ibid, 20. X. 1932.
- 112) Ibid, 1., 16. i 18. II. 1933.
- 113) Dr. V. K. (Vijo Krstulović), *Jakov Gotovac: Morana*, *Novo doba*, Split, 20. II. 1933.
- 114) Dr. V. K., *Gotovčeva Morana*, *Novo doba*, Split, 27. i 30. V. 1935.
- 115) *Novo doba*, Split, 25. XI. 1935.

- 116) Ibid, 23. do 25. VII. 1936.
 117) Boris Papandopulo, *Prvi koncert na Peristilu*, Novo doba, Split, 27. VII. 1936.
 118) Dr. V. K., *Sinoćnji koncerat*, Novo doba, Split, 27. VII. 1936.
 119) *Jakov Gotovac o muzičkom festivalu u Splitu*, Novo doba, Split, 1. VIII. 1936.
 120) B. Papandopulo, *Ero s onoga svijeta*, Novo doba, Split, 4. V. 1937.
 121) Dvije godine kasnije (1939.) gostuje s operom *Ero s onoga svijeta* u Splitu Ljubljanska opera. Splićani su prvi put izveli *Eru* vlastitim snagama 15. srpnja 1947. na ljetnoj pozornici na Trgu Republike. Režirali su ga Lidija Mansvjetova i Branko Megeš, a dirigent je bio Silvije Bombardelli.
 122) *Mo Jakov Gotovac o našem teatru*, Novo doba, Split, 29. V. 1937.
 123) *Novo Gotovčevo simfonijsko djelo*, Novo doba, Split, 7. VIII. 1940. Vjerojatno se radi o operi *Kamenik*.
 124) Bibliografija ovoga dijela napisa o Gotovcu u splitskom tisku bit će prezentirana drugom prigodom.
 125) Novo doba, Split, 23. I. 1931.
 126) Ibid, 15., 17. i 19. III. 1920. te 3. VIII. 1928.
 127) Ibid, 7. i 11. VIII. 1928.
 128) Ibid, 27. VII. 1926.
 129) Ibid, 1. XII. 1926. te 6., 7. i 10. XII. 1929.
 130) Ibid, 5., 14. i 17. XI. 1928.
 131) Novo doba, Split, 10., 11. i 14. IV 1930. te 8. i 15. X. 1931.
 132) Gotovčeva djela koja su svoju praizvedbu doživjela u Splitu (do 1957.):
 op.1: samo *Aj, moj Mijo!* (prigovor), 1918.
 op.4: *Dvije anakreontske pjesme*, za glas i klavir, 1920.
 op.5: *Primorska suita*, za muški zbor, 1925.
 op.10: *Dvije pjesme čuda i smijeħa*, za mješoviti zbor:
Jadovanka za teletom i *Smijeħno čudo*, 1925.
 op.11: *Koleda*, narodni obred za muški zbor i mali instrumentalni sastav, 1925.
 op.24: *Dinarka, ples bola i ponosa*, za orkestar, 1947.
 Bez broja opusa:
Narodne pjesme iz Dalmacije (harmonizacija i obradbe), djelomično, od 1919.
 Usp. Josip Andreis, *Jakov Gotovac*, Mogućnosti, Split 1957/7-8, 656-659 (kasnije dopunjeno i preneseno u knjigu istog autora *Iz hrvatske glazbe*, Zagreb, 1979, 119-166).
 133) Opera-oratorij *Petar Svačić* doživjela je svoju splitsku premijeru na 38. splitskom ljetu, 4. kolovoza 1992. g.

Mirjana Škunca

JAKOV GOTOVAC E SPLIT

Riassunto

Jakov Gotovac (1895-1982) e Split sono collegati in un modo diretto ma anche tramite i legami indiretti. Il legame diretto durava sin dalla sua nascita fino al 1922 quando lasciò Split, la sua fissa dimora. L'altro legame continuò per 60 anni fino alla sua morte, continuando però sin ai nostri giorni, perché la musica di Gotovac è rimasta come una componente sostanziale della vita musicale a Split.

Nel primo periodo Gotovac stava godendo la città di Split, ma nel secondo glielo rimanda tutto. In quel primo periodo Gotovac nella sua città nativa stava formando la propria personalità umana e artistica sotto l'influsso dell'atmosfera socio-politica e culturale, come quella musicale che si svolgeva nella città, ma nel secondo periodo Gotovac sempre spingeva e arricchiva con la sua presenza, o solamente con la sua musica, l'ambiente dove era nato e dove aveva trascorso la sua giovinezza.

Prevela: Božidarka Ščerbe